

ЗАМАГЉЕНО / ПРИВИДНО

Ситуација

Још увек актуелна мисао Ива Мишоа о магловитом стању уметности као да нас поново подсећа на расплнутост и непрегледност савремене уметничке ситуације, па и оне у Новом Саду и Војводини.

Напоменула бих само да, када се ради о културном простору Србије, примерени је би било уместо појма уметничка сцена употребити термин уметничка ситуација. Сцена подразумева функционални систем састављен из бројних сегмената који се надопуњују и своје активности одвијају по усвојеним правилима што у Србији још није достигнуто. Током осамдесетих година прошлог века, чинило се да се процеси ка формирању озбиљне уметничке сцене одвијају позитивно и да ће се најзад остварити тежње свих њених актера да она заживи као уређени систем. Но историјски догађаји из деведесетих година прошлог века то су зауставили и до данас она није успостављена.

У разуђеној и „на први поглед“ динамичној актуелној уметничкој ситуацији, на крају друге деценије 21. века у привидном „нереду“ и укрштању различитих субјективних истраживања, поетика, пластичких концепата, уметничког и неуметничког материјала није се лако сналазити, а посебно уочити и издвојити значајне појаве и личности, па тако и рецентне изложбе, презентације и пројекте визуелне уметности.

Уметничка ситуација у Србији данас подразумева сложени систем који на први поглед делује расплнуто и несагледиво, али је, заправо, један живо пулсирајући организам у коме се преплићу утицаји транзиционог, балканског, али и уређенијег, средњоевропског уметничког простора. Тешко је издвојити главне уметничке токове и правце и њихове најзначајније иницијаторе јер истовременост различитих уметничких истраживања, њихово додиривање и мешање чине ситуацију на уметничкој сцени замршенијом и комплекснијом.

Ипак могу се издвојити по својој иновативности, спремности на експеримент, по виталистичком коду отвореном за промене и напредак, они уметнички концепти који, усвојивши интернационални уметнички дискурс, обогативши га специфичним духом региона из кога потичу и прихватајући нове технологије, делују у проширеном пољу уметности и руководе се интермедијалним истраживањима и постмедијском праксом.

Позиционирање уметничке сцене Србије у оквиру интернационалног уметничког простора стални је задатак не само уметника већ и кустоса, критичара, галерија, музеја, независних уметничких организација, удружења и многих других чинилаца.

Успостављање сарадње са интернационалним културним простором у региону, Европи и свету треба да буде њихова перманентна и приоритетна оријентација. Јер без оваквих релација и укрштања различитих културних матрица, њиховог упознавања, размене уметничких идеја, теоретског промишљања, актуелне продукције и толерантног дијалога културни простор Србије ће остати усамљен, изолован, те невидљив, бременим локализмима са смањеним, нереалним критеријумима и поремећеним системом вредности.

У до сада још увек нерешеној ситуацији непостојања довољног и адекватног простора за презентацију савремене визуелне уметности у Новом Саду, одвија се у датим условима изложбена активност испреплетена различитим крајностима у смислу квалитета, естетских и иновативних домета. На први поглед, бројна уметничка продукција не нуди увек нове и инспиративне резултате. Често их одликује страх од експериментисања и слободнијег кретања кроз проширено поље уметности. У овако непрегледној и замршеној ситуацији издвајају се и скрећу на себе пажњу пројекти и изложбе концепцијски осмишљене, са јасном идејом и истраживачким референцама. Наравно да су оне присутне у мањем броју, али су зато драгоцени примери виталности једне не/постојеће уметничке сцене.

Пракса

Моје разматрање јавне презентације савремене уметничке праксе ће се односити на август и септембар 2019.

У августу, нарочито у првом делу месеца било је мање активности на плану презентације савремене уметничке праксе, она се повећала на самом крају августа, да би се тај раст наставио у септембру. Септембар је све до краја био испуњен отварањима различитих изложби и фестивала. У изобилју материјала ствара се привид богатства културних дешавања и садржаја, а суштински веома мали број може се подвести под ову категорију.

Најобимнија и најзахтевнија манифестација реализована у овом периоду је свакако Фестивал савремене уметности Дунавски дијалози. Он је уједно и позитивни пример перманентног настојања за успостављањем контаката и неговањем сарадње са интернационалном уметничком сценом. Већ и у свом називу има реч дијалози што говори о његовој концепцији оријентисаној на дијалогу и релацијама различитих уметничких пракси и поетика, као и теоријског и критичарског мишљења.

Фестивал је настао на иницијативу галерије Бел Арт која је продуцент и организатор ове врло амбициозне манифестације, а њен уметнички директор од оснивања до данас је уметнички критичар Сава Степанов који је своје искуство рада на међународним манифестацијама пренео на овај фестивал, овог пута обрађујући се Подунавској регији.

Ранија тенденција овог фестивала да се из Новог Сада шири у правцу других градова и мањих насеља смештених уз Дунав ове године је резултирала успешним сегментом манифестације „Уметнички дијалози низ Дунав: Од Апатина до Кладова“ који се одвијао током лета, пре званичног отварања фестивала у Археолошком парку Виминацијум, Центру за културу (Кладово), Народном музеју (Велико Градиште), Блок

галерији (Нови Београд), Галерији „Меандер“ (Апатин), Галерији „Бел Арт“ (Нови Сад), Карловачкој гимназији (Сремски Карловци) и Зидинама католичке цркве (Банаштор).⁸ Кустос ових изложби Сава Степанов промишљено је селектовао уметнике, учеснике уметничког разговора који су тако сучељени водили продуктиван и динамични дијалог. Један од саговорника увек је био уметник из Србије, а други из неке друге земље Дунавске регије.

У Новом Саду фестивал се одвијао као и до сада у више изложбених простора, а њихова отварања су груписана у два дана – 16. и 17. септембра. Првог дана публика је имала прилику да види неколико мањих самосталних изложби уметника из бивше Југославије некадашњег Дунавског региона (Змаго Ленардич, Словенија; Бојан Стојићић, Босна и Херцеговина; Гордана Куч, Црна Гора). Новосадска савремена визуелна уметност представљена је изложбом „Времена: Пространства Јелене Средановић // Дубине Татјане Димитријевић“. Истог дана се представила и уметничка сцена Кине као гостујуће земље на фестивалу, изложбом под називом „Језгро тишине: кинеска савремена уметност на путу свиле“.

Централна изложба фестивала насловљена је: „Перцепција савремености – Универзално море“, а кустосирале су је Сања Којић Младенов из Србије и Никол Лоезер из Немачке. Постављена у Музеју савремене уметности Војводине, представила је различите појединачне уметничке концепте уметника из више земаља, чија истраживања у потпуности одговарају основном концепту изложбе који се односи на повезаност уметности, природе, науке и технологије. Истражујући у проширеном пољу уметности уз велико поштовање нових технолошких могућности, уметници су се на изложби изразили кроз различите врсте инсталација: просторне, интерактивне и мултимедијалне, затим кроз видео и дигиталну форму.

Изложба је указала на врло важне чињенице актуелне интернационалне уметничке сцене а то је да уметнике данас не повезује неки заједнички стил, тематика или иконографија, они деле нешто много значајније: заједнички теоријски и практични видокруг у коме делују, а то је сфера међуљудских односа. Зато су комуникација, дијалог и сарадња од кључног значаја.

За домаћи уметнички простор врло је важно да се повеже са интернационалном уметничком сценом не само ради афирмације савремене уметничке праксе, већ и за испољавање оних елемената уметничког рада који би својим животом у затвореној, локалној средини остао невидљив.

Представљање најмлађих аутора омогућено је кроз изложбу „Young Danube Stream“ која је представила радове студената Академије уметности у Новом Саду (Катедра за нове ликовне медије) и Факултета ликовних уметности у Цетињу, а уједно и чини сегмент централне изложбе фестивала. Бавила се истраживањем воде као важне супстанце састава живих организама, њеним значајем и утицајем на човека и околину као и ширим односом човек–вода указујући на глобалне еколошке проблеме и неизвесну будућност. Ова поставка, као и уметничка акција изведена на отварању изложбе, по-

⁸ Због обрушавања зидина католичке цркве у Банаштору пред само отварање изложбе, догађај је премештен у Свилару – културну станицу у Новом Саду.

зитивно су изненађење и можда неочекивани, али иновативни допринос читавој атмосфери фестивала и то спремношћу на експеримент, свежином идеја, духовитошћу решења и храброшћу истраживачког поступка.

У Музеју савремене уметности Војводине током августа и септембра публика је имала прилику да се кроз самосталне изложбе упозна са опусима две војвођанске уметнице, са Андреом Ивановић Јакшић и Јеленом Булајић.

Андреа Ивановић Јакшић се представила изложбом под називом „Не гаси ум, вољу, чула“, која је обухватила њен четрнаестогодишњи рад у коме је врло рано проговорила сопственим аутентичним језиком и постала препознатљива по специфичним монохромним сликама-објектима, и како наводи кустоскиња изложбе Славица Попов: „Своје радове лишава боје док наглашава њихову текстуру, чиме дочарава сву комплексност живота где се у задатим, никада савршеним околностима јединка труди да остане човек материјализујући последице страхова, бола, разарања и патње. На ово указује и одабир материјала, често органског порекла, као што су дрво, восак, пепео, битумен, парафин који у себи увек носе одређену симболику и нису случајно одабрани.“

Јелена Булајић врло рано, на почетку своје уметничке каријере, бива препозната на интернационалној уметничкој сцени, на којој постиже бројне успехе. Културна јавност је зна по монументалним портретима старих људи, прецизног цртежа, фотографски компатибилног. У тексту за каталог кустоскиња изложбе, Сања Којић Младенов истиче: „Уметничком праксом Јелена Булајић истражује у пољу људских и друштвених односа, нарочито позиције осетљивих и маргиналних група, истовремено се бавећи уметничком формом и ликовним елементима. Развија се на линији прихватања, а не одбијања различитости, помирења и умрежавања, а не наставка борбе супротних полова, ставова и дуалитета. Својим активностима на локалној и међународној уметничкој сцени, доприноси њиховом диверзитету и указује на могућности и значај међусобног повезивања, дијалога и развоја.“

У два мања новосадска галеријска простора: Малом ликовном салону и Галерији СУЛУВ-а изложбена активност се одвија континуирано. Габарит ових простора не дозвољава да се упусте у веће пројекте, већ сходно њему упућени су на изложбе камерног типа, али преко којих се донекле може стећи увид у актуелну уметничку продукцију. Период август–септембар у Малом ликовном салону био је посвећен графичкој уметности, те је публика имала прилику да види радове Александра Обровског и Владимира Станковића.

СУЛУВ је свој галеријски простор уступио и био домаћин 21. Међународном фестивалу мултимедијалне уметности IMAF, који се већ традиционално бави промовисањем уметности перформанса и одвија се у Оџацима и Новом Саду. Упркос сталном недостатку финансијских средстава за реализацију овако захтевног фестивала, његов иницијатор и директор, а и сам перформер Ненад Богдановић успева да својим ентузијазмом и упорношћу угости завидан број иностраних и домаћих уметника и обезбеди им услове за рад и презентацију. За публику је то посебан догађај јер је са места посматрача уводи у активног актера, који у интеракцији са уметницима постаје и сам саучесник уметничког чина...

Свакако у овом погледу на презентацију визуелних уметности у периоду август–септембар треба поменути и неколико пројеката који су се одвијали у војвођанским градовима: Вршцу, Зрењанину и Суботици.

У градском музеју Вршац представио се Стеван Којић изложбом „Самоодрживи систем апсурда“. Професор на Академији уметности у Новом Саду на Катедри за нове ликовне медије и професор Факултета ликовних уметности у Цетињу има богату радну биографију: излагао је на бројним изложбама и учествовао на уметничким симпозијумима у земљи и иностранству (Француска, Немачка, Словенија, Швајцарска, Хрватска, Мађарска, Чешка, Македонија, Јапан, Румунија, Црна Гора, Јужна Кореја, Босна и Херцеговина, Тајван, Словачка итд.).

Развијајући свој уметнички дискурс на укрштању уметности, науке и технологије, гради мултимедијалне, просторне и перформативне инсталације. Уметник истражује савремене теме као што су: екологија, искоришћавање природних ресурса, генетска модификација, роботика и стварање самоодрживих система, а све то градећи сопствену лабораторију у полумрачном простору са укрштањем различито обојених и привлачних светлосних извора произведених помоћу технологије.

У простору вршачке „Конкордије“ формирао је монументалну просторну инсталацију чији основни сегмент чини дрвена кућа провидних зидова око које се и у којој се развијају микросветови, заједнице и станишта у симбиози биљног и технолошког света. У дијалогу ова два различита и супротстављена система настају нове, неочекиване конекције и отварају се бројне и несагледиве могућности. Уводећи интерактивност у свој пластички концепт омогућио је публици да буде део њега, да својом акцијом мења звук или визуелни знак и тиме буде учесник уметничког процеса.

Уметничка пракса Стевана Којића по својој иновативности и аутентичности припада виталистичком току савремене уметности.

Сусрет акварелиста Уметничке колоније Ечка ове године се одвијао у знаку јубилеја, тј. четрдесет година постојања. Овако дуга традиција обавезује на нова истраживања и поступке. Врло промишљена селекција уметника овогодишњих сусрета обећавала је богат и занимљив уметнички материјал што се могло и потврдити у септембру, на изложби у Савременој галерији у Зрењанину. Своје уметничке концепте представили су: Драган Војводић, Сања Латиновић, Нина Тодоровић, Немања Никлић и Марко Тубић. Селекторка Сусрета и кустоскиња изложбе је Славица Попов чији је концепт потврдио да се Сусрети акварелиста развијају у правцу проширеног поља уметности у коме је акварел тек почетни импулс за различита уметничка истраживања у сфери интердисциплинарности и постмедијске уметности. То је оно што ове сусрете „не затвара“ већ „отвара“ ка новим могућностима и богатијој будућности.

У Суботици у Савременој галерији је током септембра отворена изложба Едите Кадирић и Маје Ракочевић Цвијанов под називом „Ledy of Hormones“. Изложбу је кустосирала Нела Тонковић која је сучелила две различите уметничке праксе. Оне су се сусреле у заједничком интересовању ка разоткривању родних атрибута и њиховом утицају на уметнички поступак и истраживање. Такође утицај личног живота и проток времена су битни чиниоци њихових уметничких процеса. Изложба је још један прилог разматрању улоге, значаја и места уметница унутар поља уметности.

Разуђеност и непрегледност уметничке сцене данас, о чему је било речи на почетку овог текста, отежава можда њено сагледавање и разматрање, али са друге стране пружа обиље разноврсног и идејама богатог уметничког материјала који ту сцену чини динамичном и привлачном не само истраживачима, већ и широј јавности.

За локални културни простор од великог је значаја да се приближи интернационалној уметничкој сцени и са њом води равноправни дијалог. Такође отвореност, толерантност, комуникативност, спремност на експеримент, поштовање професионализма и истраживачког поступка само су неки од незаобилазних атрибута на путу ка интернационализацији.